
025.431 vs. Abdc

En förstudie om Dewey på folkbibliotek

DEN 15 JUNI 2016

BIBLIOTEKSUTVECKLING BLEKINGE KRONOBERG
Maria Lundqvist och Weine Sundell

BAKGRUND	3
METOD	3
RONNEBY BIBLIOTEK	3
VARFÖR DEWEY?.....	4
SKILLNADER MELLAN SAB OCH DEWEY	4
FÖRUTSÄTTNINGAR	4
TEKNISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	4
BIBLIOGRAFISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	4
UTBILDNING OCH STUDIEBESÖK	5
VILKA AVDELNINGAR SKA HA DEWEYKOD?	5
ÖVERGÅNGEN I PRAKTIKEN	5
KLASSIFICERING AV DET ÄLDRE BESTÅNDET	5
HYLLKOD PÅ ÄLDRE POSTER	6
HYLLPLACERING	6
MÄRKNING	6
ARBETSINSATS	7
KOMMUNIKATION OCH MARKNADSFÖRING	7
LIBRIS.....	7
BTH OCH DEWEY	7
SLUTORD.....	7
BILAGA.....	9

Bakgrund

År 2008 beslutade Kungliga biblioteket (KB) att byta klassifikationssystem och gå över från SAB till Dewey. Samma år gav Svensk biblioteksforening ut en [rapport](#) där de förordar en övergång för hela det svenska biblioteksväsendet. Med detta som bakgrund tog dåvarande Länsbibliotek Sydost, nuvarande Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg (BiBK), upp frågan i olika sammanhang, främst i bibliotekschefergruppen, utan att något större intresse kom fram. För att hålla oss uppdaterade i frågan har vi på BiBK dock följt övergången till Dewey på bibliotek som valt att lämna SAB.

När Ronneby bibliotek hörde av sig med en förfrågan om BiBK kunde hjälpa till med en förstudie för att undersöka möjligheterna att gå över till Dewey ställde vi oss positiva till det. Övriga folkbibliotek i Blekinge och Kronoberg har fått frågan om att vara med i förstudien men inget har sagt sig vara intresserat i nuläget. Förstudien är till stora delar allmänt hållen för att ändå kunna användas av andra bibliotek.

Metod

Förstudien är gjord under våren 2016. Den är baserad på studiebesök samt studier av rapporter, förstudier, webbplatser och annat material. Lidingö biblioteks övergång till Dewey är noggrant dokumenterad och generöst tillgängliggjord på bibliotekets [webbplats](#). KB har gjort flera rapporter och har ett omfattande material utlagt på [webbplatsen](#). Biblioteken i sydöstra Skåne har gjort en förstudie med tillhörande [genomförandeplan](#), och planerar för en övergång.

Vi har gjort studiebesök på biblioteken i Värnamo och Vaggeryd tillsammans med personal från Ronneby bibliotek och har haft telefon- och webbmöte med Bj och Axiell.

Vi har valt att inte skriva en manual om hur biblioteken praktiskt ska genomföra en övergång till Dewey utan fokuserat på att producera ett underlag för att kunna fatta beslut.

Ronneby bibliotek

Biblioteken i Ronneby består av huvudbiblioteket, fem filialbibliotek och två utlåningsstationer. Bibliotekssystemet är Book-it version 7.1 och de har Bj:s bibliografiska service nivå 3. Det totala beståndet uppgår till ca 123 000 exemplar (hb+mag 56 000, filialer 50 000, depå/pool 20 000, boken kommer 3 900). Kommunens folkmängd är 28 697 (2015-12-31).

Ronneby har sedan många år tillbaka ett eget hyllplaceringssystem med egna uppställningar, till exempel Djur, natur & miljö (Ue, Uf, Ug, Uh, Qd, Qf, Qg, Pk, Rbe) och Litteraturhistoria (A, B (utom Be, Bi, Br-Bv) och G (ej -z)). De har således redan till stor del frångått SAB-systemet som hyllplaceringssystem.

Upprinnelsen till diskussionen om ett byte till Dewey började med ett beslut om att bibliotekets bokhyllor ska bytas ut. I dagsläget lägger katalogavdelningen mycket tid på att märka om medier med mycket tidskrävande handpåläggning för varje enskild bok. Ronneby vill ha ett inköps- och mediehanteringssystem som fungerar enkelt och smidigt och som är användarvänligt. De anser att de förr eller senare måste övergå till Dewey eftersom de på sikt inte kan ha ett klassifikationssystem som inte uppdateras.

Varför Dewey?

Ett av skälen till att byta ut SAB mot Dewey är att Dewey är ett internationellt system och SAB är ett system som bara finns i Sverige. Dewey underhålls och utvecklas fortlöpande, SAB, däremot, underhålls numera bara av Btj när det uppstår behov i deras klassificeringsarbete. Möjligheterna att bygga ut Dewey är i princip oändliga. Ett annat skäl är att utländska medier redan är Deweyklassade. Vid ett byte behöver därför inget arbete läggas på att klassa dessa medier till SAB. Sedan 2011 använder KB enbart Dewey vid nykatalogisering och sedan dess maskingenererar de endast SAB-koder. Äldre material i Libris har fått maskingenererade Deweykoder.

Skillnader mellan SAB och Dewey

Både SAB och Dewey är hierarkiska system. SAB använder bokstäver och Dewey siffror. Dewey har tio huvudklasser, SAB har tjugofem. En Deweykod uttrycker ämne och inget annat. Ett SAB-signum kan också ange medieform, målgrupp (ålder och talbok) och språk. Detta får vid Deweyanvändning i stället uttryckas genom placering. SAB har avdelningarna G (litteraturvetenskap) och H (skönlitteratur) Dewey har istället avdelningen 800 (litteratur) där både böcker om litteratur och skönlitteraturen hamnar. Även här är det i placeringen som skillnaden får göras. Ett annat exempel är böcker om musik, noter och inspelad musik som i SAB har olika klassifikationer men som Dewey har samma kod. Dewey är ett mer detaljerat system som ger ett bättre träffresultat vid ämnesordssökningar än SAB.

Det här betyder att det inte är helt lätt att direkt översätta koder mellan systemen. Begrepp som samlas under en kod i Dewey delas på flera signum i SAB och vice versa. Därför är de maskingenererade koderna i Libris inte alltid korrekta. Detta uppvägs dock ofta av att felaktiga koder rättas manuellt av Librisbiblioteken tillsammans. Skillnaderna mellan SAB och Dewey påverkar också möjligheten att samplacera SAB- och Deweyklassat material.

Förutsättningar

Tekniska förutsättningar

I Book-it från version 7.0 finns möjlighet att köpa till en Deweymodul som gör det möjligt att hantera parallella hyllkoder och välja per enhet vad man vill presentera. Engångskostnaden för Deweymodulen är i nuläget 9 000 kr.

Det är också möjligt för Axiell att retroaktivt sätta Deweykod och lägga på hyllkod i katalogposterna. Se bilaga. Btj arbetar på att erbjuda samma tjänst men har inget datum eller något pris för detta.

Bibliografiska förutsättningar

Btj klassar idag ca 20 % av det svenska nyinlagda materialet och ca 40 % av det nyinlagda utländska materialet. Därför behöver resterande poster kompletteras manuellt. Detta görs genom att importera klassifikationskoden från Librisposten och lägga i katalogposten. Posten behöver också kompletteras med hyllkod. Lidingö har gjort en [lathund](#) för den rutinen.

Btj tillhandahåller inte bibliografisk service för Dewey eftersom alla poster inte har Deweykod.

För Librisregistrerade bibliotek finns Deweykoden med i katalogposten vid import till katalogen.

Utbildning och studiebesök

Inför en övergång till Dewey behöver en projektgrupp bildas. Projektgruppen bör gå KB:s introduktionskurs för Dewey. KB har också en fördjupningskurs för katalogisatörer. [Mer om KB:s kurser](#).

Även övriga i personalen behöver introduceras. KB har [filmade presentationer](#) om Dewey och annat [utbildningsmaterial](#) som är användbart. Det är viktigt att hela personalen är delaktig i förändringen.

KB:s [Deweyblogg](#) rekommenderas att följa.

Att göra en eller flera studieresor till Deweybibliotek är inspirerande och kan ge idéer om praktiska lösningar som hyllplacering. I dagsläget är Dewey infört på eller håller på att införas på folkbiblioteken i Härnösand, Lidingö, Malmö, Vaggeryd, Värnamo och Umeåregionen.

Vilka avdelningar ska ha Deweykod?

Hela bibliotekets bestånd behöver nödvändigtvis inte föras över till Dewey men det är viktigt att man tänker genom hur man vill ha det med magasin, lokalsamling, skönlitteratur, film och musik och hur arbetsgången ska vara. Det är inte nödvändigt att alla enheter går över samtidigt eller över huvud taget. Det här betyder att om det till exempel finns skolbibliotek i samma Book-it-system så behöver de inte gå över till Dewey.

Lidingö har valt att inte ha Deweykod på skönlitteratur, film och musik och använder istället genrebaserad klartext. De har valt att behålla SAB i magasin och lokalsamling. Sigtuna använder Deweykod endast på nytgiven litteratur vilket gör att de båda klassifikationssystemen finns parallellt på biblioteket. Värnamo har valt att inte ha Deweykod på skönlitteratur för både barn och vuxen utan lämnar den omärkt. De har både SAB- och Deweykod på både barn och vuxen fack. Vaggeryd har inte heller Deweykod på skönlitteratur.

Att ta ut statistik för fjärrlån på Deweykod är ett problem enligt Värnamo.

Övergången i praktiken

Klassificering av det äldre beståndet

Att klassa om det äldre beståndet är viktigt för den ämnesmässiga sökbarheten, för hyllplaceringen, för att ta fram olika listor i Book-it och för att kunna arbeta effektivt med inköp, gallring och medieplanering. Däremot behöver inte allt klassas om. För allt som går att söka fram per enhet och placering går det att göra ett val vid omklassificering.

För att kunna placera om sitt bestånd enligt Dewey behöver aktuella katalogposter ha Deweykod. Lidingö ville ha sina poster kompletterade med Deweykoder och hyllkod, Btj erbjuder att göra det för 50 kr/post (oktober 2013). I stället för att acceptera priset gjorde Lidingö kompletteringen manuellt med hjälp av extrapersonal. Även Vaggeryd och Värnamo la in koden manuellt i gamla poster.

Biblioteken i Skåne sydost kommer att använda matchning mot Libris via ISBN. Detta innebär att de ISBN som finns i posterna i den egna katalogen matchas mot de ISBN som finns i Libris. Matchningen utförs av Axiell. Den här metoden är inte provad i praktiken än men det finns inga tekniska hinder. Däremot kan det bli en del manuellt efterarbete. Se bilaga.

Hyllkod på äldre poster

Även hyllkod för äldre poster behöver läggas in. Detta går att göra manuellt och är då tids- och arbetskrävande men ger möjlighet till handlingsutrymme för lokala lösningar. En annan metod är att använda genererade hyllkoder. Axiell har tagit fram en metod för det med två möjligheter. Antingen förs hela Deweykoden över från klassifikationsfältet (082 a) till hyllkods-fältet (082 h) eller så bestämmer biblioteket hur många siffror hyllkoden ska innehålla och så förs det över. Biblioteken i Skåne sydost kommer att använda metoden med de genererade hyllkoderna. Värnamo och Vaggeryd la in hyllkod manuellt.

Hyllplacering

Det är nödvändigt att inventera och gallra beståndet innan man inleder övergången. När beståndet ska placeras om blir det samtidigt läge att se över användarvänligheten i uppställningen. En övergång kan ge möjlighet till att tänka nytt. Tjugofem huvudavdelningar ska placeras om till tio. Som nämnts ovan anger Deweykoden bara ämne. Därför bör man fortsätta placera skönlitteratur efter språk och målgrupp samt film och musik i separat placering vilket alla Deweybibliotek som vi studerat har gjort.

Att märka om beståndet kräver god planering och en omfattande arbetsinsats. Detta görs när de äldre katalogposterna är omklassade.

[Arbetsgruppen för Dewey](#) har tagit fram en [nationell standard för märkning av skönlitteratur](#). Biblioteken i Skåne sydost kommer att märka nyförvärv enligt denna standard. De kommer inte att märka om befintlig skönlitteratur, magasinsexemplar, tidskrifter, dvd, musik, ljudböcker och talböcker samt vissa lokala utbrytningar.

Lidingö har noggrant beskrivit hur de gick till väga vid utförandet av deras övergång till Dewey i en [rapport](#).

Btj har tagit fram en gratis digital hyllista att utgå från vid omplacering. Lidingö har utgått från den och gjort egna justeringar för [barn](#), och [vuxna](#). Även Vaggeryd och Värnamo har använt hyllistorna från Btj med egna justeringar. Btj genererar inte hyllkod för Dewey.

Man får räkna med att det dyker upp nya frågor om hyllplacering under arbetets gång. En viss stängningsperiod kan behövas för att underlätta omflyttningen. Värnamo märkte om löpande och stängde endast en dag för omflyttning. Vaggeryd valde en annan metod där de tog in hylla för hylla och märkte samt placerade om i samma moment.

Märkning

Bibliotek som har bibliografisk service kan inte få medierna märkta med Deweykod vid inköp hos Btj. Vaggeryd, däremot, som inte har bibliografisk service kan själva ange hyllkod vid beställningstillfället.

Vid köp av medier hos Adlibris går det att få medier märkta med Deweykod om biblioteket vid inköpstillfället själv lägger in Deweykoden i beställningsformuläret.

Både Värnamo och Vaggeryd använder sig av som regel tre siffror i hyllkoden men undantag görs när det behövs.

Det finns [symboler för huvudklasserna](#) som man får använda till hyllskyltning.

Arbetsinsats

Det är svårt att på förhand beräkna arbetsinsats och tidsåtgång. Ett [exempel på tidplan](#) är den plan Lidingö gjorde. I Värnamo tog övergången ungefär två år för en person och i Vaggeryd tog samma process ett år för två personer. På båda biblioteken arbetade inte personalen heltid med Dewey utan hade andra sysslor som informationspass etc.

Vissa arbeten skulle kunna göras av extrapersonal som inte behöver vara biblioteksutbildade, till exempel uppställning, omflyttning och den praktiska ommärkningen av medierna.

Kommunikation och marknadsföring

Det är viktigt att hålla användarna informerade om vad som händer när biblioteket går över till Dewey. En kommunikationsplan behöver göras. Lidingö tog fram [informationsmaterial](#).

Varken Värnamo eller Vaggeryd gjorde någon större marknadsföringskampanj inför övergången. Användarna reagerade inte nämnvärt på övergången till Dewey. För bibliotekspersonalen har övergången också varit odramatisk.

Libris

Att bli Librisbibliotek är ett sätt att komma runt problemet att behöva uppdatera nya poster som saknar Deweykod. Då finns koden redan i posterna som importeras. Vaggeryd som är Librisbibliotek har sett det som en fördel i övergången eftersom de inte behöver lägga på Deweykod manuellt i varje katalogpost. Lidingö har övervägt att bli Librisbibliotek för att förenkla rutinerna och har med det i planen för framtiden. Värnamo planerar att gå över till Libris när de har flyttat in i nya lokaler. Helt klart behöver man fundera på att bli Librisbibliotek om man ska byta till Dewey.

BTH och Dewey

Biblioteket på Blekinge tekniska högskola, BTH, i Karlskrona började ställa upp efter Dewey runt 2008-2009. De såg det som ett långtidsprojekt där de behöll SAB-uppställningen och började på en Deweysvit som växte sig större och större. De återlämnade SAB-böckerna märktes om och i dagsläget återstår endast en liten samling. De har gjort sin egen hyllplacering och längden på hyllkoden beror på ämnet. Posterna hämtar de från Libris till sin Book-it-katalog och lägger på hyllkod. Både studenterna och personalen är nöjda med Dewey.

Sammanfattning

Att byta Dewey mot SAB är en process som tar tid och resurser men som är fullt möjligt att genomföra för Ronneby och andra bibliotek med samma förutsättningar. En väl förberedd handlingsplan för övergången och en öppen inställning att lösa saker efter hand som de uppstår underlättar arbetet. Att byta från ett system till ett annat ger biblioteket möjlighet att fundera på användarvänligheten för besökarna när medierna flyttas om.

För att underlätta arbetet kan Axiell tillhandahålla tjänster för det retroaktiva katalogarbetet och Btj har en hyllista att utgå från för placeringen. Eftersom Btj inte levererar katalogposter

med Deweykod i full utsträckning i dagsläget är det värt att överväga att bli Librisbibliotek för att slippa det manuella arbetet att komplettera poster. Btj och biblioteken har hamnat i en form av moment 22 där Btj inte Deweykodar katalogposter och levererar medier med Deweykod för att efterfrågan inte är tillräckligt stor och där biblioteken är tveksamma till att göra en övergång eftersom katalogarbetet och märkning av medier kräver extra arbete.

Det finns för- och nackdelar med de båda klassifikationssystemen. Vilket system man använder har ingen större betydelse för användarna. Det kan vara en större omställning för personalen att byta system, men de erfarenheter vi gjort visar att det är ganska odramatiskt. Problemet är inte Dewey utan att byta från ett invariant system till ett övrigt.

Tack till Eva-Lena Reineholm och Ann-Christin Ekelund på Värnamo bibliotek, Berit Nord och Lo Claesson på Vaggeryds bibliotek, Magdalena Olofsson (Axiell), Emma Tennevall (BTJ) och Eva Norling (BTH).

Bilaga

Priser från Axiell om tjänster vid omklassificering till Dewey. E-post från Magdalena Olofsson, 2016-05-18.

Generering av Dewey-klassning från LIBRIS-poster

Förslag och priser

STEG 1:

Dewey-klassifikation från LIBRIS → BOOK-IT

1:1) POSTER MED ISBN

- Axiell tar ut en fil på alla ISBN och skickar en lista med ISBN och titelnummer till KB samt SAB-kod från 081 a.
- KB matchar mot LIBRIS och skickar tillbaka listan kompletterad med aktuell Deweykod för respektive post.

ISBN som inte återfinns i LIBRIS alternativt inte har en Deweykod i LIBRIS – hantera som punkt 1:2 nedan.

Pris: 16 000 kr exkl moms

1:2) POSTER UTAN ISBN *

- Axiell tar ut en lista på alla titelnummer som saknar ISBN. Listan innehåller titelnummer och SAB-kod från 081 a. Skickar till KB.
- KB automatgenererar Deweykoder utifrån SAB-koderna och kompletterar listan med Deweykoderna.
- Axiell lägger Deweykoderna i 082 a på respektive post.

* Under förutsättning av KB kan leverera Dewey-koder

Pris: 9000 kr exkl moms

1:3) TILLÄGGSBEARBETNING

1:1 eller 1:1+ 1:2 upprepas för de poster som tillkommit sedan den första körningen gjorts.

Pris: 50% av priset på föregående körning

STEG 2

Automatgenerering av Dewey-hylla (082 h) utifrån klassningen i 082 a

Axiell genererar hyllsigna utifrån värden i 082 a på alla poster som har ett 082 a.

2:1 STEG 2 KAN GÖRAS PÅ OLIKA SÄTT

- A) Allt från 082 a läggs i 082 h
alternativt
- B) Koderna i 082 h skapas av endast en del av 082 a enligt specifikation från biblioteket. Tex: endast en decimal generellt, eller olika hantering för olika klassningar.

Pris: A: 13 000 kr

B: 13000 kr + löpande timkostnad a 1195 kr exkl moms

2:2 TILLÄGGSBEARBETNING

2:1 A alternativt 2:1 B upprepas för de poster som tillkommit sedan den första körningen gjorts.